

Sygn. akt VII U 29/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 stycznia 2017 r.

Sąd Okręgowy w Gdańsku VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Wojciech Woszczyński

Protokolant: st. sekr. sądowy Dorota Kryspin

st. sekr. sądowy Anna Szewczyk

po rozpoznaniu w dniu 10 stycznia 2017 r. w Gdańsku

sprawy I. N.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o umorzenie należności Funduszu Alimentacyjnego

na skutek odwołania I. N. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z dnia 12 marca 2014 r. nr (...)

1. oddała odwołanie,

2. przyznaje od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Gdańsku na rzecz adwokata J. M. kwotę 2952 (dwa tysiące dziewięćset pięćdziesiąt dwa) złote tytułem kosztów pomoc prawnej z urzędu.

SSO Wojciech Woszczyński

Sygn. akt VII U 29/17

UZASADNIENIE

Decyzją nr (...) z dnia 12 marca 2014 r. Dyrektor Oddziału ZUS w O., działając z upoważnienia Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – Likwidatora Funduszu Alimentacyjnego, na podstawie art. 68 ust. 1 w zw. z art. 63 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1518 ze zm.), dalej: ustawa rodzinna, po rozpoznaniu wniosku z dnia 30 października 2013 r. o umorzenie należności z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością funduszu, odmówił wnioskodawcy I. N. umorzenia należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego z tytułu wypłaty świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz 5% opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością funduszu w łącznej kwocie 43 829,04 zł (k. 29-30 akt alimentacyjnych).

Odwołanie z dnia 26 marca 2014 r. (złożone dnia 28 marca 2014 r.) od powyższej decyzji pozwanego wniósł ubezpieczony I. N., na stan zdrowia uniemożliwiający podjęcie pracy oraz ciężką sytuację materialną, która nie pozwala mu na spłatę zadłużenia alimentacyjnego. Ubezpieczony wskazał m.in. iż jest osobą samotną i cierpi na padaczkę i schorzenia psychiczne. (k.3 akt sprawy).

W odpowiedzi z dnia 8 kwietnia 2014 r. na odwołania ubezpieczonego pozwany organ wniósł o jego oddalenie, powołując się na przedstawioną w decyzji argumentację i podtrzymując ją w całości (k. 14 akt sprawy).

W piśmie procesowym z dnia 13 czerwca 2014 r. (złożone: 17 czerwca 2014 r.) pełnomocnik ubezpieczonego podtrzymując odwołanie wniósł o przeprowadzenie dowodów z załączonych dokumentów, o zmianę zaskarżonej decyzji w całości i umorzenie należności ubezpieczonego z tytułu wypłaty świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz 5% opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością funduszu w całości, oraz zasądzenie kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu wg norm przepisanych wraz z należnym podatkiem VAT. W treści pisma wyjaśniono, iż odwołujący jest osobą schorowaną, z uwagi na co nie jest w stanie podjąć żadnej pracy zarobkowej. Pismem z dnia 09 października 2014 r. (złożone dnia 13 października 2014 r.) pełnomocnik ubezpieczonego wniósł o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z załączonej dokumentacji medycznej wskazując, iż w wyniku napadu padaczkowego doszło u ubezpieczonego do złamania szyjki kości udowej. Pismem z dnia 20 grudnia 2014 r. pełnomocnik wniósł o przeprowadzenie dowodu z dokumentów załączonych do pisma wskazując, iż stan zdrowia I. N. pogarsza się co powoduje znaczne ograniczenie możliwości zarobkowych.

Pismem z dnia 14 stycznia 2015 r. (złożone dnia 20 stycznia 2015 r.) odwołujący złożył zastrzeżenia do treści opinii biegłych sądowych z zakresu psychologii, neurologii oraz psychiatrii. Ubezpieczony wniósł także o wystąpienie przez Sąd do PUP w W. o informację o ofertach pracy dla osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności cierpiących na padaczkę, a także o dopuszczenie opinii biegłego z zakresu medycyny pracy. Ubezpieczony wskazał, iż w jego ocenie wnioski zawarte w opiniach biegłych z zakresu psychologii i neurologii są niespójne z wynikami przeprowadzonych badań, gdyż z rozpoznania wynika, że pacjent cierpi na padaczkę i abulję nadto ma zaburzenia pamięci i uszkodzenia kory mózgowej. Do tego obrazu należy także dodać zaburzenia motoryczne. Abulia jest zaś objawem klinicznym pod postacią zaburzenia aktywności, polegającym na chorobliwym niedostatku lub braku woli, który przejawia się niemożnością podejmowania decyzji i działania. W przypadku opinii lekarza psychiatry wskazano ponadto, iż została wydana bez przeprowadzenia badania, ubezpieczony wniósł więc o przeprowadzenie opinii dodatkowej. Pismem z dnia 10 marca 2016 r. (złożone dnia 11 marca 2016 r.) ubezpieczony wniósł o przeprowadzenie dowodu z załączonych dokumentów, w tym z orzeczenia Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w W. cofając jednocześnie wnioski dowodowe złożone w piśmie z dnia 14 stycznia 2015 r.

W piśmie procesowym z dnia 02 listopada 2016 r. ubezpieczony wniósł zastrzeżenia do opinii biegłego z zakresu medycyny pracy oraz psychiatrii.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny

Wnioskodawca I. N., urodzony dnia (...), w dniu 30 października 2013 r. złożył do pozwanego wniosek o umorzenie należności z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością funduszu. I. N. jest rozwiedziony, posiada jednego syna P. N. (ur. (...)). Wnioskodawca ukończył szkołę zawodową w kierunku ślusarz remontowy, aktualnie legitymuje się znacznym stopniem niepełnosprawności okoliczności bezsporne, wniosek ubezpieczonego – k. 1-2 akt alimentacyjnych).

Wnioskodawca składał już poprzednio wniosek o umorzenie należności. Decyzją z dnia 27 listopada 2009 roku Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. – Likwidator Funduszu Alimentacyjnego odmówił I. N. umorzenia należności funduszu alimentacyjnego z tytułu wypłaty świadczeń z tego funduszu oraz 5% opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością tego funduszu za okres od września 1991 roku do kwietnia 2004 roku w łącznej kwocie 43.829,04 zł. W odwołaniu I. N. domagał się umorzenia ww. należności, wskazując, iż nie jest w stanie jej spłacić z powodu całkowitej niezdolności do pracy. Wyrokiem z dnia 29 czerwca 2012 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych sygn. akt VIII U 108/11 oddalił odwołanie. W wyniku apelacji wnioskodawcy Sąd Apelacyjny w Gdańsku III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych dnia 10 czerwca 2013 r. oddalił apelację wnioskodawcy (okoliczności bezsporne; wyrok z 10 kwietnia 2013 r. k. 204 akt sprawy VIII U 108/11).

I. N. był zobowiązany do uiszczania świadczeń alimentacyjnych na rzecz syna P. N.. Z uwagi na niemożność wygzekwowania powyższego świadczenia należne alimenty za okres od września 1991 roku do kwietnia 2004 roku

wypłacone zostały osobie uprawnionej z funduszu alimentacyjnego. Łącznie z opłatą na pokrycie kosztów związanych z działalnością funduszu jest to kwota 43 829,04 zł (okoliczności bezsporne).

W okresie od 24 stycznia 2003 roku do 30 lipca 2006 roku wnioskodawca przebywał w Zakładzie Karnym. Wnioskodawca jest rozwiedziony, zamieszkuje wraz z matką w jej mieszkaniu, nie pracuje zawodowo, pozostaje na jej utrzymaniu. Matka wnioskodawcy pobiera emeryturę. Jedynym dochodem wnioskodawcy jest zasiłek z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w kwocie 542 zł, oraz zasiłek pielęgnacyjny. Wnioskodawca nie posiada majątku ruchomego ani nieruchomości oraz nie posiada nikogo na utrzymaniu.

Wnioskodawca ponosi koszty czynszu energii elektrycznej gazu (200 zł). Dodatkowo ubezpieczony wydaje duże kwoty ok. miesięcznie na lekarstwa; dowód: decyzja z dnia 31 października 2012 r. MOPS R. k. 6 decyzja z dnia 11 lutego 2011 r. k. 7,, zaświadczenie z dnia 02 sierpnia 2012 r. k. 8, oświadczenie o stanie rodzinnym majątku dochodach i źródłach utrzymania k. 19–20 akt sprawy,, zeznania ubezpieczonego i świadka J. N. k. 233-234 akt sprawy protokół skrócony).

Orzeczeniem z dnia 1 marca 2016 roku Powiatowy Zespół Orzekania ds. Niepełnosprawności w W. zaliczył wnioskodawcę do znacznego stopnia niepełnosprawności (O6-E 02-P), przy czym nie da się ustalić daty, od której niepełnosprawność istnieje, jej ustalony stopień datuje się od 12 września 2007 roku, zaś orzeczenie wydano na stałe (kserokopia orzeczenia – k. 173 akt sprawy).

Zaskarżoną w sprawie decyzją nr 115/2014 z dnia 12 marca 2014 r. Dyrektor Oddziału ZUS w O., działając z upoważnienia Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – Likwidatora Funduszu Alimentacyjnego, na podstawie art. 68 ust. 1 w zw. z art. 63 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach, po rozpoznaniu wniosku z dnia 30 października 2013r. o umorzenie należności z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością funduszu, odmówił wnioskodawcy I. N. umorzenia należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego z tytułu wypłaty świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz 5% opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością funduszu w łącznej kwocie 43 829,04 zł (decyzja pozwanego o odmowie umorzenia należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego k. 29-30 akt alimentacyjnych).

Wnioskodawca cierpi na następujące schorzenia: padaczka alkoholowa z napadami częściowymi, wtórnie uogólnionymi; urazy głowy z wstrząśnieniem mózgu i złamaniem k. podstawy czaszki oraz żeber w 2014 r.; stan po złamaniu podudzia lewego; stan po złamaniu podudzia prawego; stan po złamaniu piramidy kości skroniowej lewej i żeber po stronie lewej; Stan po złamaniu szyjki kości udowej prawej i implantacji protezy totalnej prawego stawu biodrowego; stan po złamaniu krętarza większego bez przemieszczenia odłamów; ZZA; odczyn neurasteniczny abstynencyjny; organiczne zaburzenia osobowości i cechy zaburzeń adaptacyjnych; przebyte złamania podudzi: lewego w 1998 r. oraz prawego następstw dla funkcji układu ruchu (okoliczności bezsporne).

Stan zdrowia psychicznego ubezpieczonego nie czyni go całkowicie ani częściowo niezdolnym do wykonywania pracy zarobkowej.

Łagodne i umiarkowane obniżone wyniki uzyskane przez badanego w ocenie poszczególnych funkcji poznawczych oraz wolniejsze tempo przetwarzania informacji i wykonywania czynności nie ograniczają możliwości wnioskodawcy co do wykonywania pracy zawodowej. Nie stwierdzono zaburzeń depresyjnych, lękowych ani zaburzeń psychotycznych natomiast występują u wnioskodawcy organiczne zaburzenia osobowości i cechy zaburzeń adaptacyjnych pogłębiające się na skutek wieloletniego uzależnienia alkoholowego oraz napadów padaczkowych dodatkowo uszkadzających tkankę mózgową. Abulia jest terminem stosowanym w różnych znaczeniach klinicznych u badanego jest stanem psychicznym który jest wynikiem alkoholizmu i wpływu środowiskowego. Stan abulii powinno się leczyć poprzez stymulację poznawczą, psychoterapię terapię zajęciową i np. wykonywanie pracy zarobkowej Osoba mająca cel lub obowiązek do spełnienia będzie musiała zmusić się do podjęcia jego realizacji. Zezwalanie na trwanie w abulii jest niewłaściwe, powoduje pogłębienie o utrwalanie się tego stanu psychicznego. (dowód: opinia biegłej sądowej psychologa – k. 55-57 akt sprawy, opinia uzupełniająca biegłego psychologa k. 120).

Ubezpieczony nie jest niezdolny do pracy zarobkowej z wyjątkiem zatrudnienia zabronionego w padaczkę oraz wykonywanym ostatnio tj. kierowcy. Napady padaczkowe nie są częste na co wskazują notowania miesięczne. Przeprowadzone w 2014 r. TK głowy, po urazie głowy wykazało wcześniej powstałe ogniska biegunów płatów czołowych i prawego płata skroniowego. Biegły wskazał, iż ubezpieczony nadużywał alkoholu i był leczony odwykowo (dowód: opinia biegłej sądowej neurolog k. 62 akt sprawy, opinia uzupełniająca biegłego neurologa k. 107-108 akt sprawy).

Stan psychiczny wnioskodawcy nie czyni go całkowicie lub częściowo niezdolnym do pracy zgodnej z kwalifikacjami za wyjątkiem pracy na wysokości i prowadzeniem pojazdów. Ubezpieczony był leczony ambulatoryjnie z powodu zaburzeń osobowości, uzależnienia alkoholowego i padaczki. Dwukrotne badania sądowo psychiatryczne nie wykazały zaburzeń otepiennych a wskazują na objawy uzależnienia alkoholowego. W badaniach tych nie stwierdzono zaburzeń psychotycznych ani innych zakłóceń czynności psychicznych. Dane z akt sprawy, dokumentacji medycznej i psychologicznej dają podstawy do rozpoznania u opiniowanego Zespołu Uzależnienia Alkoholowego. Badany wymaga leczenia odwykowego i oddziaływań psychologicznych celem rehabilitacji i socjalizacji. Bez zaburzeń adaptacyjnych, lękowych czy psychotycznych (dowód: opinia biegłego sądowego psychiatry – k. 83-85 akt sprawy).

Wnioskodawca był i jest osobą zdolną do pracy z powodów ortopedycznych. Przebyte złamania podudzi które leczono operacyjnie i nie pozostawiły istotnych następstw. Ruchomość w obu stawach skokowych i kolanowych jest w prawidłowym zakresie. Nie stwierdza się także zaników mięśni podudzi i ud. Przebyte złamanie piramidy kości skroniowej lewej i żeber także nie pozostawiło trwałych następstw, czy zniekształceń. Nie stwierdza się także klinicznych cech niewydolności oddechowej. Doznane we wrześniu 2014 r. złamanie szyjki kości udowej, które leczono operacyjnie alloplastyką totalną, mimo, iż powikłane niewielkim złamaniem okołoprotezowym, winno być leczone w ramach okresowego zwolnienia lekarskiego i ewentualnie zasiłku rehabilitacyjnego, gdyż protezę biodra implantowano z powodu złamania szyjki kości udowej a nie z powodu zmian zwyrodnieniowych biodra i jego następstw. Ruchomość w protezie biodra jest prawidłowa, jedynie w niewielkim deficycie następstw. Nie ma medycznych wskazań do chodzenia o kuli łokciowe (dowód: opinia biegłego ortopedy k. 148-149 akt sprawy).

W ubezpieczonego występują natomiast objawy uzależnienia alkoholowego oraz zaburzenia abstynencyjne w formie zespołu neurastenicznego. Wnioskodawca deklaruje paroletnią abstynencję, nie wykluczał sporadycznego picia piwa, jednak objawy w formie obrzęku, przekrwienia twarzy i rak wskazują na alkoholizowanie się. Ubezpieczony nie zdradza zaburzeń psychotycznych, depresyjnych. Stan zdrowia wnioskodawcy nie wskazuje że utracił on całkowicie lub częściowo zdolność do pracy zarobkowej aktualnie i w przeszłości. Konieczne jest podjęcie terapii odwykowej co może być łączone z wykonywaniem pracy zarobkowej zgodnej z kwalifikacjami (dowód: opinia sądowo psychiatryczna k. 181-183 akt sprawy).

Wnioskodawca posiada przeciwwskazania do wykonywania pracy na wysokości, przy otwartych zbiornikach wodnych i źródłach ognia, oraz do kierowania pojazdów drogowych. Powód posiada wykształcenie zawodowe i kwalifikacje mechanika ślusarza i może wykonywać prace w tym zakresie na poziomie zero, warsztatowe (dowód: opinia biegłego z zakresu medycyny pracy k. 185-187 akt sprawy, opinia uzupełniająca biegłego psychiatry k. 211 akt sprawy, opinia uzupełniająca biegłego psychiatry k. 213 akt sprawy).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje

Stan faktyczny niniejszej sprawy Sąd ustalił na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach niniejszej sprawy oraz w aktach alimentacyjnych pozwanego, w tym przedłożonej w ich ramach dokumentacji lekarskiej wnioskodawcy, jak również aktach sprawy VIII U 108/11, których to dowodów nie kwestionowano.

Bezsporne były okoliczności dotyczące sytuacji materialnej i życiowej wnioskodawcy, w tym zakresie sąd nie kwestionował prawdziwości zeznań świadka i wnioskodawcy, z jednym wyjątkiem; sąd nie dał wiary zeznaniom w tej części, w jakiej wnioskodawcę i świadek twierdzili, że wnioskodawca nie nadużywa alkoholu. Zważyć należy, że odmienne wnioski wynikają ze sporządzonych opinii biegłych, a jest to teza oparta na wiedzy medycznej,

wyrażona przez osoby nie zainteresowane wynikiem postępowania, podczas gdy zeznania wnioskodawcy i jego matki, pozostającej w tym samym gospodarstwie domowym są zeznaniami osób zainteresowanych wynikiem postępowania, ponadto nie popartymi innymi wiarygodnymi dowodami.

Opinie wydane w sprawie przez biegłych sądowych zostały sporządzone w sposób rzeczowy i konkretny, zawierają jasne, logiczne i przekonujące wnioski. Zostały one uzasadnione w sposób wyczerpujący i zgodny z wiedzą medyczną posiadaną przez biegłych, dlatego też Sąd w pełni je podzielił. Opinie te zostały wydane po dokonaniu oględzin i badaniu ubezpieczonego, analizie przedłożonej przez niego dokumentacji lekarskiej i w oparciu o wyniki badań znajdujące się w aktach ZUS i w aktach niniejszej sprawy. Wyczerpująco zostało opisane stwierdzone u ubezpieczonego schorzenie i ich wpływ na jego zdolność do pracy. Sąd nie znalazł podstaw do podważenia opinii biegłych, uznając, iż stanowią one wiarygodną podstawę do rozstrzygnięcia niniejszej sprawy.

Odwołanie wnioskodawcy nie jest zasadne i nie zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie treścią art. 63 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. z 2016, poz.1518) z dniem wejścia w życie tej ustawy (tj. od 01 maja 2004r.) fundusz alimentacyjny przechodzi w stan likwidacji. Fundusz alimentacyjny powstał w celu zapewnienia środków utrzymania osobom uprawnionym do alimentów, które nie mogły wyegzekwować tych świadczeń od osoby zobowiązanej dołożenia na ich utrzymanie. Zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 18 lipca 1974 r. o funduszu alimentacyjnym (jednolity tekst: Dz. U. z 1991 r. Nr 45, poz. 200 ze zm.), świadczenia z funduszu przysługiwały tylko tym osobom, na rzecz których alimenty zostały ustalone orzeczeniem sądu, a egzekucja tych alimentów okazała się bezskuteczna całkowicie lub częściowo. Fundusz alimentacyjny uruchamiany był wówczas, gdy dłużnik alimentacyjny nie osiągał dochodów ani nie posiadał majątku, z którego mogłaby być prowadzona egzekucja alimentów. Przyznanie świadczeń z funduszu alimentacyjnego nie zwalniało dłużnika z jego zobowiązań.

Zgodnie z art. 13 i 14 ustawy, Zakład Ubezpieczeń Społecznych prowadził egzekucję przeciwko dłużnikowi aż do pełnego pokrycia należności tego funduszu. Z dniem 01 maja 2004 r. – po wejściu w życie ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych, straciła moc ustawa z dnia 18 lipca 1974 r. o funduszu alimentacyjnym oraz zlikwidowany został fundusz alimentacyjny, a świadczenia z tego funduszu zostały zastąpione innego rodzaju świadczeniami. Likwidatorowi funduszu przypadło egzekwowanie zaległych należności. Zgodnie zaś z ust. 3 likwidatorem funduszu jest Prezes Zakładu w zakresie spraw o świadczenia z funduszu, do których prawo powstało przed dniem wejścia w życie ustawy.

W myśl art. 67 tej ustawy, egzekucję należności z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu prowadzi się w dalszym ciągu, aż do ich zaspokojenia. Organ egzekucyjny przekazuje likwidatorowi kwoty ściągnięte od osoby zobowiązanej do alimentacji, pozostałe po zaspokojeniu alimentów i należności z tytułu wypłaconej zaliczki alimentacyjnej. Z kolei zgodnie z treścią art. 68 ust. 1 ustawy, w szczególnie uzasadnionych przypadkach związanych z sytuacją zdrowotną lub rodzinną osoby, przeciwko której jest prowadzona egzekucja alimentów, lub osoby zobowiązanej do zwrotu bezpodstawnie pobranych świadczeń z funduszu, likwidator może umorzyć, rozłożyć na raty lub odroczyć termin płatności należności likwidowanego funduszu z tytułu wypłaconych lub bezpodstawnie pobranych świadczeń z funduszu.

Przepis art. 68 ust. 1 ustawy stanowi zatem wyjątek od zasady wyrażonej w art. 67, który pozwala na umorzenie płatności należności likwidowanego funduszu z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu, jeżeli jest to uzasadnione szczególnymi warunkami związanymi z sytuacją zdrowotną lub rodzinną dłużnika, nawet pomimo istnienia możliwości prowadzenia egzekucji należności z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu. Ustawodawca, posługując się niedookreślonym zwrotem „w szczególnie uzasadnionych przypadkach” nałożył na organ rentowy obowiązek wszechstronnego rozważenia całokształtu okoliczności konkretnej sprawy. Jednocześnie podkreślił, że umorzenie należności wobec funduszu alimentacyjnego może mieć miejsce jedynie w wyjątkowych sytuacjach, jako odstępstwo od przyjętej zasady pełnego pokrycia należności wypłaconych przez fundusz przez osobę zobowiązaną do alimentacji (art. 67 ustawy). Celem wprowadzenia tego wyjątku było niewątpliwie zapobieżenie sytuacjom, w

których osoba zobowiązana do zwrotu należności wobec funduszu nie mogłaby w wyniku tego zwrotu zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych. Według wskazówek ustawodawcy, oceniając przesłanki do umorzenia zadłużenia, należy uwzględnić sytuację zdrowotną, rodzinną i materialno-bytową osoby zobowiązanej.

Wystąpienie szczególnie uzasadnionego przypadku umożliwiającego skorzystanie z umorzenia należności zlikwidowanego funduszu alimentacyjnego podlega ocenie sądu ubezpieczeń społecznych (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2012r., II UK 133/11, M.P.Pr. (...) -323). W orzecznictwie Sądu Najwyższego uważa się, że w rozumieniu art. 68 ust. 1 ustawy o świadczeniach rodzinnych "szczególnie uzasadnione przypadki" związane z sytuacją zdrowotną lub rodzinną zobowiązanego, które umożliwiają umorzenie należności zlikwidowanego funduszu alimentacyjnego, to sytuacje nadzwyczajne, powstałe w wyniku wypadku losowego, niezależne od zobowiązanego, w następstwie których jego sytuacja ulega takiemu pogorszeniu, że nie jest on w stanie na bieżąco spłacać swoich należności, a nadto nie ma perspektywy poprawy i zmiany tej sytuacji. Z tych przyczyn zobowiązany nie jest w stanie na bieżąco ani w dającej się przewidzieć perspektywie czasowej regulować obarczających go zaległości alimentacyjnych bez uszczerbku dla jego zdrowia lub zdrowia oraz naruszenia innych istotnych dóbr najbliższych członków jego rodziny (vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2012r., II UK 133/11, M.P.Pr. (...) -323, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 2010r., I UK 119/10, LEX nr 686798, por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2010r., I UK 270/09, LEX nr 585729, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 sierpnia 2008r., II UK 359/07, OSNP 2010/1-2/18). Wskazać należy, iż „szczególnie uzasadnione wypadki” zachodzą wtedy, gdy mają one charakter obiektywny i niezależny od strony np: choroba uniemożliwiająca pracę i jednoczesny brak świadczeń socjalnych lub z ubezpieczenia społecznego. "Szczególnie uzasadnione przypadki" związane z sytuacją zdrowotną lub rodzinną zobowiązanego, to sytuacje nadzwyczajne (wyjątkowe), powstałe w wyniku wypadku losowego, a w każdym razie istniejące niezależnie od zobowiązanego, w następstwie których jego sytuacja ulegnie takiemu pogorszeniu, że nie jest on w stanie na bieżąco spłacać swoich bieżących należności, a nadto nie ma perspektywy poprawy i zmiany tej sytuacji. Do przyjęcia, że zachodzi "szczególnie uzasadniony przypadek" pozwalający na umorzenie należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego nie wystarcza ustalenie, że zobowiązany aktualnie nie posiada środków utrzymania, ale konieczna jest także ocena, iż przy uwzględnieniu jego wieku, stanu rodzinnego, kwalifikacji zawodowych oraz rokowań zdrowotnych nie będzie on w stanie również w przyszłości spłacać tych należności bez narażenia siebie i swojej rodziny na pozbawienie możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych (wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 22 sierpnia 2012 r., III AUa 307/12). Jeszcze dobitniej wskazuje to Sąd Apelacyjny w Krakowie, posługując się pojęciem „drastycznych sytuacji”: Umorzenie zaległych należności zastrzeżone jest dla sytuacji szczególnie drastycznych, gdy ze względu na wiek, stan zdrowia, inne względy społeczne oraz znikome źródło przychodów na utrzymanie, niemożliwe jest wywiązanie się ze zobowiązania wobec likwidowanego funduszu (wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 31 maja 2012 r., III AUa 340/12).

Podkreślić trzeba, iż z preambuły ustawy o funduszu alimentacyjnym wynika, że przepisy te tworzy się w celu wzmocnienia opieki nad dziećmi i innymi osobami znajdującymi się w trudnej sytuacji materialnej z powodu niemożności wyegzekwowania świadczeń alimentacyjnych oraz zwiększenia odpowiedzialności osób zobowiązanych do alimentacji. Zastrzeżoną zatem w art. 68 cyt. ustawy rodzinnej możliwość umorzenia należności funduszu alimentacyjnego należy traktować z dużą ostrożnością jako swoisty przywilej dłużnika alimentacyjnego.

Na wstępie rozważań wskazać należy, iż mając na względzie specyfikę postępowania w sprawach ubezpieczeń społecznych oraz fakt, iż w przedmiotowej sprawie pomiędzy wnioskodawcą, a organem ubezpieczeń społecznych powstał spór dotyczący obowiązku ubezpieczeń społecznych – Sąd Okręgowy uznał, że przy rozstrzygnięciu niniejszej sprawy zasadnicze znaczenie winna znaleźć zasada wyrażona w art. 6 k.c., zastosowana odpowiednio w postępowaniu z zakresu ubezpieczeń społecznych. Zgodnie bowiem z treścią art. 6 k.c. ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. Sama zasada skonkretyzowana w art. 6 k.c., jest jasna. Ten, kto powołując się na przysługujące mu prawo, żąda czegoś od innej osoby, obowiązany jest udowodnić fakty (okoliczności faktyczne) uzasadniające to żądanie, ten zaś, kto odmawia uczynienia zadość żądaniu, a więc neguje uprawnienie żądającego, obowiązany jest udowodnić fakty wskazujące na to, że uprawnienie żądającemu nie przysługuje (Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga pierwsza, część ogólna. Stanisław Dmowski i Stanisław Rudnicki, Wydawnictwo Prawnicze

Lexis Nexis, Warszawa 2005 r., wydanie 6). Również judykatura stoi na takim stanowisku, czego wyrazem jest wyrok Sądu Najwyższego – Izba Cywilna i Administracyjna z dnia 20 kwietnia 1982 r., I CR 79/82, w którym wyrażono pogląd, iż „Reguła dotycząca ciężaru dowodu nie może być rozumiana w ten sposób, że zawsze, bez względu na okoliczności sprawy, spoczywa on na stronie powodowej. Jeżeli strona powodowa udowodniła fakty przemawiające za zasadnością powództwa, to na stronie pozwanej spoczywa ciężar udowodnienia ekscencji i faktów uzasadniających jej zdaniem oddalenie powództwa”.

W świetle zaś materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie nie ulega wątpliwości, iż wnioskodawca sposób trwały uchylał się od obowiązku alimentacyjnego, jak również prowadzona przeciwko niemu z tego tytułu egzekucja okazała się bezskuteczna.

W analizowanym, stanie faktycznym zostało ustalone, iż dłużnik alimentacyjny znajduje się w niewątpliwie trudnej sytuacji życiowej, jednakże nie uzasadniającej umorzenia należności na rzecz funduszu alimentacyjnego, wobec braku stwierdzenia szczególnych okoliczności sprawy. W chwili obecnej dłużnik zamieszkuje z matką, jest osobą chorą i nie ma stałego źródła dochodu, jednakże podkreślić należy, iż jest on osobą zdolną do podjęcia zatrudnienia i osiągnięcia dochodu niezbędnego do spłaty zadłużenia. W związku z powyższym umorzenia należności w niniejszej sprawie nie uzasadnia trudna sytuacja finansowa - brak pracy i prowadzenie wspólnego gospodarstwa domowego z matką - zła kondycja finansowa jest bowiem cechą większości zobowiązanych, za których świadczenia wypłaca fundusz alimentacyjny.

Wbrew także twierdzeniom wnioskodawcy, nie sposób jest uznać go za osobę niezdolną do pracy – co potwierdzili wprost wszyscy powołani w sprawie biegli sądowi w zakresie schorzeń psychologicznych, psychiatrycznych, neurologicznych, ortopedycznych, medycyny pracy. Sąd przyjął przedstawione opinie wszystkich powołanych w sprawie biegłych za podstawę rozstrzygnięcia w sprawie, ponieważ w jego ocenie są one miarodajne, wnioski w nich wysnute logiczne i właściwe (a równocześnie zbieżne), zaś ich uzasadnienie wyczerpujące i przekonujące. Tym samym nie mógł Sąd przyjąć dokumentacji przedłożonej wnioskodawcą w toku postępowania jako dowodu potwierdzającego szczególną zdrowotną sytuację ubezpieczonego – bowiem z jej treści nie wynikały rozpoznania schorzeń wykraczające poza ustalenia, dokonane następnie w toku postępowania odwoławczego przez powołanych w sprawie biegłych sądowych. Biegli potwierdzili rozpoznanie tych schorzeń.

Nie budziło wątpliwości Sądu, że ubezpieczony cierpi na określone schorzenia, jednakże to nie fakt występowania schorzeń, a jedynie stopień ich zaawansowania, może powodować niezdolność do pracy. Należy wskazać przy tym, iż subiektywna ocena stanu zdrowia ubezpieczonego i jego przekonanie, że jest niezdolny do pracy, nie może zastąpić oceny dokonanej przez biegłych sądowych – wysokiej klasy specjalistów, którzy w przekonujący sposób uzasadnili swoje stanowisko (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 1998 r., II UKN 466/97, OSNAP 1999/1/25). Biegli zaś jednoznacznie wskazali, każdy w zakresie swojej specjalizacji, iż wnioskodawca nie jest niezdolny do pracy – zatem nie istnieją żadne obiektywne przesłanki, które mogłyby stanowić o zasadności uznania obecnej sytuacji zdrowotnej wnioskodawcy za szczególnie uzasadnioną w kontekście celowości umorzenia należności alimentacyjnych obciążających go.

Wszyscy powołani w sprawie biegli zgodnie wskazywali zarówno w opiniach podstawowych jak i uzupełniających, iż stan zdrowia wnioskodawcy nie czyni go całkowicie lub częściowo niezdolnym do pracy zgodnej z kwalifikacjami za wyjątkiem pracy na wysokości i prowadzeniem pojazdów. Ubezpieczony był leczony ambulatoryjnie z powodu zaburzeń osobowości, uzależnienia alkoholowego i padaczki. Nie stwierdzono u niego zaburzeń psychotycznych ani innych zakłóceń czynności psychicznych.

Podkreślenia wymaga, iż biegli ustosunkowali się również do zastrzeżeń zgłaszanych przez skarżącego. W opinii uzupełniającej biegła psycholog potwierdzając swoje wcześniejsze wnioski wyjaśniła m.in. iż interpretacja wyników przeprowadzonych badań wymaga posiadania profesjonalnej wiedzy. Abulia jest terminem stosowanym w różnych znaczeniach klinicznych u badanego jest stanem psychicznym który jest wynikiem alkoholizmu i wpływu środowiskowego. Stan abulii powinno się leczyć poprzez stymulację poznawczą, psychoterapię terapię zajęciową i

np. wykonywanie pracy zarobkowej Osoba mająca cel lub obowiązek do spełnienia będzie musiała zmusić się do podjęcia jego realizacji. Zezwalanie na trwanie w abulii jest niewłaściwe, powoduje pogłębienie i utrwalanie się tego stanu psychicznego. W uzupełniającej opinii lekarskiej biegły neurolog wyjaśnił, iż odwołujący się leczy się z powodu padaczki. Napady mają charakter częściowych i wtórnie uogólniających, pojawiają się głównie w nocy. Tego typu napady nie są przeciwwskazaniem do zatrudnienia. Napady zdarzają się w ciągu dnia co 3 miesiące w nocy w odstępie 4-6 tygodni. Wnioskodawca może podjąć pracę, za wyjątkiem pracy na wysokości, kierowcy, w bliskości palenisk, zbiorników wodnych i na stanowiskach wymagających obsługi maszyn czy narzędzi pod napięciem. Prawidłowo stosowane leki rokuje dalszą poprawę a także ustąpienie napadów. Również zgodnie z wnioskiem ubezpieczonego i jego zastrzeżeniami kilkakrotnie wypowiadał się w sprawie biegły psychiatra, nie potwierdzając jednak twierdzeń ubezpieczonego.

Umorzenie należności w niniejszym przypadku czyniłoby martwą regulację o obowiązku zwrotu organowi rentowemu świadczeń wypłacanych z funduszu. Sytuacja życiowa zobowiązanego mogłaby powodować umorzenie należności tylko w wypadku, gdyby była wyjątkowa, w sposób istotny różniąca się od sytuacji innych zobowiązanych. Konieczne jest powiązanie określonej w przepisie sytuacji rodzinnej i zdrowotnej z płynnością finansową będącą przesłanką zobowiązania pieniężnego. W określeniu przypadków uzasadniających umorzenie świadczeń ustawodawca wymaga przy tym, aby miały one charakter szczególnie uzasadniony, co czyni koniecznym zaliczenie do nich jedynie tych nadzwyczajnych.

Dodać tu należy, iż fundusz alimentacyjny nie był instytucją dobroczynną świadczącą pomoc każdemu potrzebującemu. To na rodzicu ciąży obowiązek alimentowania dziecka i to właśnie on mimo trudnej sytuacji materialnej zmuszony jest dzielić się z dzieckiem nawet bardzo szczupłymi dochodami. ZUS świadczył na zasadzie surogacji w zastępstwie właściwego i zobowiązanego orzeczeniem sądowym dłużnika alimentacyjnego z zastrzeżeniem prawa odzyskania wyłożonych świadczeń. Zadaniem funduszu alimentacyjnego było tymczasowe pokrywanie wierzytelności alimentacyjnych w zastępstwie osób faktycznie zobowiązanych.

W ocenie Sądu Okręgowego, w świetle przeprowadzonego postępowania dowodowego przyczyna powstania zaległości, a również obecnie przyczyną braku spłaty zadłużenia jest brak wykonywania pracy zarobkowej przez wnioskodawcę, pomimo istnienia takiej możliwości. O ile jednak brak możliwości podjęcia pracy wynika z dalszego nadużywania alkoholu i braku woli podjęcia leczenia w tym zakresie, to okoliczności te nie mogą stanowić podstawy umorzenia zaległości.

Dodać należy, iż ustawodawca w przepisie art. 68 ust 1 ustawy, przyznał ubezpieczonemu uprawnienie do występowania z trzema rodzajami wniosków – o umorzenie należności, o rozłożenie na raty należności, o odroczenie terminu płatności. Zgodnie z zasadą racjonalnego działania ustawodawcy stwierdzić należy, że ustawodawca przewidział trzy odmienne sytuacje faktyczne, do których należy dostosować konkretny rodzaj wniosków i które taki wniosek uzasadniają. Skoro ustawodawca przewidział możliwość wystąpienia z wnioskiem o odroczenie terminu płatności, rozłożenie na raty należności, to logicznym jest, że wniosek o umorzenie należności może jedynie uzasadniać taka sytuacja, kiedy wnioskodawca z uwagi na sytuację rodzinną bądź zdrowotną nie będzie nigdy w stanie spłacić zadłużenia. Ubezpieczony tymczasem, jak wskazano powyżej, pomimo braku zatrudnienia, jest osobą która pracę zarobkową może w przyszłości bez żadnych przeciwwskazań podjąć. Uznać należy zatem, iż tylko w jego gestii pozostaje w przyszłości dołożenie starań celem znalezienia zatrudnienia, które umożliwi mu z jednej strony uzyskanie stałego źródła utrzymania, z drugiej zaś – kluczowej dla przedmiotowego postępowania – zaspokojenie należności wynikającej z zadłużenia na rzecz funduszu alimentacyjnego, który przez szereg lat wypłacał świadczenia w związku z faktem, iż on od ich uiszczania w sposób permanentny się uchylał.

Ubezpieczony wskazywał również, iż zostało wydane orzeczenie stwierdzające u niego znaczny stopień niepełnosprawności na stałe. Wskazać należy, że orzeczenie o stopniu niepełnosprawności nie jest równoznaczne z orzeczeniem o niezdolności do pracy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 września 2011 r., I UK 96/11, podobnie Sądu Najwyższego z dnia 11 lutego 2011 r., II UK 269/10, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2010 r., III UK 60/09, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 2008 r., I UK 286/07, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 marca

2008 r., II UK 130/07, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2005 r., II UK 77/05). W uzasadnieniu wyroku Sąd Najwyższy podkreślił, iż orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności nie przekłada się na kwestię niezdolności do pracy, inne są bowiem definicje legalne niepełnosprawności oraz niezdolności do pracy jako przesłanki przyznania renty. Osoba, która ze względów dotyczących rehabilitacji uzyskała orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, nie staje się tylko z mocy tego orzeczenia osobą całkowicie niezdolną do pracy, z pominięciem warunków całkowitej niezdolności do pracy określonych w ustawie.

Reasumując, biorąc pod uwagę treść cytowanego i omówionego przepisu art. 68 ust. 1 ustawy rodzinnej, wskazującego bardzo konkretnie i w sposób precyzyjny na możliwość umorzenia należności jedynie w „szczególnie uzasadnionych przypadkach związanych z sytuacją zdrowotną lub rodzinną”, jak również w świetle zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, uznać należy, iż w przypadku wnioskodawcy nie zachodzą żadne okoliczności zdrowotne lub rodzinne, które stanowiłyby szczególną i wyjątkową sytuację przemawiającą za celowością zmiany zaskarżonej decyzji.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Okręgowy w punkcie 1 wyroku na mocy art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. i cytowanych przepisów oddalił odwołanie wnioskodawcy od decyzji pozwanego organu.

O kosztach Sąd orzekł na podstawie Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tekst jedn. Dz. U. 2013 r., poz. 461 ze zm.).

SSO Wojciech Woszczyński